

**Галицький коледж
імені В'ячеслава Чорновола**

*циклова комісія дисциплін готельно-
ресторанної справи та туризму*

Характеристика Близькосхідного туристичного регі- ону

Підготувала:
викладач
Вовчук О. М.

Тернопіль, 2021

Технологічна картка заняття (план-конспект)

Дисципліна: Географія туризму

Дата: 27.10.2021

Група: Т-31

Цілі заняття:

- ☐ ознайомити студентів із характеристикою Близькосхідного туристичного регіону;
- ☐ сформувати уявлення про країни Близькосхідного туристичного регіону;
- ☐ розглянути основні питання характеристики регіону, природні умови та ресурси, туристичні центри регіону;
- ☐ проаналізувати туристичну привабливість Єгипту, ОАЕ, Бахрейну, Катару;
- ☐ оцінити важливість вивчення теми у професійній діяльності;
- ☐ розвивати туристичне мислення.

Тип: повідомлення та засвоєння нових знань

Форма: лекція

Обладнання: проектор, екран, конспект лекції, мультимедійна презентація, політична карта світу, дидактичний матеріал.

Рекомендована література:

- Географія внутрішнього туризму: «Географія рекреації та туризму» уклад. Н.В. Гусева. Харків, 2018. 101с.
- Корж Н.В. Управління туристичними дестинаціями: підручник Н.В. Корж, Д.І. Басюк. Вінниця, 2017. 322 с.
- Кобченко Ю.Ф. Географія туризму: навч. посіб. Ю.Ф. Кобченко. Харків: ХНТУСГ, 2020. 117 с.
- Міжнародний туризм і сфера послуг. К., 2018. 661 с.
- Смаль І.В. Туристичні ресурси світу: навч. посіб. І.В. Смаль. Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин: вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 335 с.
- Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу Т.І.Ткаченко. К., 2017. 463 с

План

1. Головні риси Близькосхідного туристичного регіону
2. Розмаїття природних умов та ресурсів регіону
3. Рекреація і туризм регіону

Основні поняття: *Близький Схід, Середземномор'я, релігія, іслам, християнство, суверенні та залежні території, політичні конфлікти, політична стабільність.*

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. Організаційний етап (1–2 хвилини)

Привітання. Перевірка готовності аудиторії та студентів до заняття. Виявлення відсутніх.

II. Підготовка студентів до вивчення нового матеріалу (5–7 хвилин)

На попередніх парах ми розглядали характеристику АТР, тим самим створили фундамент знань для подальшого вивчення туристичних регіонів. Спробуємо пригадати ці країни.

2.1. Актуалізація опорних знань та життєвого досвіду студентів

Проводжу опитування:

Завдання «КАРТОГРАФІЧНА РОЗМИНКА»

1. Скільки країн входить до Північно-східного субрегіону АТР? (Китай - Монголія - Південна Корея - Північна Корея - Тайвань – Японія)
2. Назвіть найбільші за площею країни АТР. Китай, Монголія, Австралія, Індонезія
3. Назвіть основні півострови регіону. Індокитай (з півостровом Малакка), Кореєський.
4. До якого субрегіону входить Індонезія? Південно-Східної Азії
5. В якій країні знаходить імператорський палац династій Мін і Цинь? Китай

Гра: «Парочки» на <https://learningapps.org/>

2.2. Повідомлення теми, мети, завдань заняття (2–3 хвилини)

Тема сьогоднішнього заняття „Характеристика Близькосхідного туристичного регіону”. Ми з Вами ознайомимося з країнами Близькосхідного регіону, дізнаємось про туристичну привабливість та ресурси Єгипту, ОАЕ, Оману, Йорданії, які чинники впливають на розвиток туризму в даних країнах, у яку пору року краще відвідувати ці країни. На сьогоднішній парі ми спробуємо порівняти ці країни і визначити країну-лідера. Записуємо тему.

План

1. Головні риси Близькосхідного туристичного регіону
2. Розмаїття природних умов та ресурсів регіону
3. Рекреація і туризм регіону

2.3 Мотивація навчально-пізнавальної діяльності студентів (2–3 хвилини)

Звертаю увагу студентів на те, що під час їхньої роботи на туристичній фірмі їм необхідно підібрати туристам тур. Для того, щоб вдало це зробити і порекомендувати туристові ту чи іншу країну потрібно якомога більше знати інформації про неї. Тому сьогодні на парі ми розглянемо туристичні ресурси Близькосхідного регіону.

III. Вивчення нового матеріалу (15–20 хвилин)

Пояснення проводжу з використанням опорного конспекту лекції, презентації, проектора, екрана, політичної карти світу.

Перед поясненням нового матеріалу прошу заповнити анкету очікування

1. Головні риси Близькосхідного туристичного регіону

Інтерес до Сходу в європейців завжди був великим. Древні греки захоплювалися єгипетською цивілізацією. Зацікавлене ставлення до Сходу збереглося в Європі і в ранньому Середньовіччі, а згодом посилилося в період хрестових походів. У Новий час колоніальні завоювання португальців, голландців, англійців і французів у Азії, зумовили політичне й економічне домінування Заходу і в той же час пробудили суспільну думку Європи. У XVII — XIX столітті в європейських країнах навіть склалася своєрідна мода «на все східне».

Близькій Схід – унікальний рекреаційно-туристський регіон світу, оскільки

розташований на стику Азії, Африки і Європи. Цей регіон охоплює значну за площею й надзвичайно різномірну в географічному, історичному й соціально-економічному відношенні територію.

До складу регіону входять 14 країн. Зокрема, до складу регіону входять: **Бахрейн, Єгипет, Ірак, Йорданія, Кувейт, Ліван, Лівійська Арабська Джамахе-рія, Оман, Палестина, Катар, Саудівська Аравія, Сирійська Арабська Респу-бліка, Об'єднані Арабські Емірати, Ємен**. Займає він Месопотамію, Палес-тину, Аравійський півострів і частину північної Африки.

Гугл карти

Переважну більшість населення регіону становлять араби. Це найбільш за-критий для іноземців макрорегіон. Окрім Єгипту, ОАЕ та частково Йорданії, ту-ристична галузь не є пріоритетною і часто розглядається навіть як загроза наці-ональній самобутності.

Серед факторів, що позитивно впливають на розвиток рекреації, можна виді-лити:

- 1) Вигідне географічне положення;
- 2) Широкий вихід до морських басейнів – Червоне, Середземне, Аравійське море;
- 3) Достатньо сприятливі кліматичні умови для туризму й курортної справи;
- 4) Численні історичні, культурні, релігійні пам'ятники;
- 5) Наявність можливостей для інвестицій у розвиток туристської інфрастру-ктури – оскільки саме в цьому регіоні знаходяться держави - найкрупніші нафто-експортери світу.

Країни регіону мають давню історію і такі особливості:

➤ розташування на «жвавому місці» - стику трьох частин світу: Азії, Європи й Африки, межування з країнами регіонів Південна та Південно-Східна Європа, Північної та Центральної Африки, Північна та Центральна і Південна Азія;

➤ більша частина території регіону омивається морями: Середземним, Чо-рним, Червоним, а також Перською затокою Аравійського моря. За доступністю

суші з моря регіон поступається тільки Європі;

➤ наявність найдавніших центрів цивілізації, де ще 10 тис. років тому існували землеробство і скотарство, 6 тис. років тому - іригація і приблизно тоді ж зародилася металургія (виплавка міді). На території регіону виникли найдавніші рабовласницькі державні утворення: Давньовавилонське царство у Месопотамії, Хетська держава в Малій Азії, фінікійські міста-держави у Леванті. Створений фінікійцями алфавіт започаткував писемність багатьох народів, у тому числі європейських;

➤ давні традиції політичної інтеграції країн регіону. Протягом сторіч вони входили до складу могутніх державних утворень (арабські халіфати, Османська імперія). Дотепер, особливо у фундаменталістському середовищі, живі ідеї єдиної арабської держави;

➤ належність більшості країн до ядра ісламського світу. Іслам виник тут на початку VII ст. у західній частині сучасної Саудівської Аравії і поширився на розвинуті країни.

Фактори, що стримують розвиток туризму:

- відсутня політична стабільність, військові конфлікти;
- великі простори зайняті пустелями;
- слабо розвинені транспорт та інша інфраструктура;
- для країн регіону характерний нерівномірний соціально-економічний розвиток;
- в окремих випадках дискомфортні погодно-кліматичні умови.

2. Розмаїття природних умов та ресурсів регіону

Різноманітний рельєф – масиви гір, рівнини, плоскогір'я – і різне положення стосовно берегової лінії й переважних вітрів загострюють кліматичні розходження.

З півночі й північного сходу регіон оточений **хребтами Вірменського й Іранського нагір'їв** з висотами більше **3000 м**, південніше них розташовані **рівнини Верхньої (300-450 м) й Нижньої (до 100 м) Месопотамії**, велетенське і

пустельне **Сирійсько-Аравійське плоскогір'я** (до 900 м). Порівняно високі **Єменські гори** (2000-3000 м) простягнулися і на заході **Аравійського півострова** вздовж узбережжя **Червоного моря**.

Для **клімату** Близькосхідного регіону характерні **сухість** і високі середньорічні температури, зокрема, в **Аравії й Месопотамії** вони сягають **+ 30**, тобто навіть на кілька градусів **більше, ніж в Індостані чи Індокитаї**. В регіоні панують **середземноморський субтропічний і сухий тропічний** типи клімату – **дощі в холодний сезон і сухе літо, взимку в горах лежить сніг. На півночі Іраку середня температура липня +34, січня +7**. Для Близькосхідного регіону загалом властиві значні **добові коливання температури повітря**, наприклад, у січні-лютому в Каїрі (арабською „переможець”) опівдень температура сягає +29, а вночі зменшується до 0 і нижче. **Опадів** у край мало, на півдні Єгипту – 3 мм на рік, на півночі – до 200 мм, на рівнинах Саудівської Аравії випадає менше 100 мм на рік і лише у горах – до 4000 мм.

Гігантське господарське значення для регіону мають також річки **Тигр** (1850 км) і **Євфрат** (3065 км). Таким чином, **Близький Схід недостатньо забезпечений гідроресурсами**, придатними для сільськогосподарського і промислового використання, **прагнення до встановлення контролю над ними (чимало річок є прикордонними) неодноразово викликало конфлікти між країнами регіону**.

Велику роль у розвитку економіки близькосхідних країн відіграє одна з найголовніших світових водних артерій – **Суецький канал**, проритий у **1869 р.** довжиною в **161 км**, із середньою глибиною в **16,2 м** та шириною від **120 до 318 м**, і при цьому – жодних шлюзів, які неминуче затримують судна.

IV. Узагальнення і систематизація вивченого (5–6 хвилин)

Узагальнення і систематизація вивченого проходить шляхом гри «Кахут»

3. Рекреація і туризм регіону

У попередньому питанні, ми вивчили природні ресурси, а тепер подивимось, який вплив вони мають на розвиток туризму.

Історико-культурні ресурси регіону мають високу атрактивність, оскільки саме на Близькому Сході виникли перші міські цивілізації, перебували древні держави Єгипту, Месопотамії й Персії, тут зародилася одна з найпотужніших світових релігій – іслам. Головним стримуючим фактором для розвитку туризму в регіоні виступає певна політична нестабільність. Регіон не реалізує своїх потенційних можливостей в області туризму через тероризм, викликаний релігійними або політичними конфліктами.

Найбільшого розповсюдження в межах даного регіону одержали такі види туризму, як: купально-пляжний, паломницький, пізнавальний, діловий.

У межах Близькосхідного туристичного регіону сформувалися кілька рекреаційних районів приморського відпочинку.

Мертве море – безстічне солоне озеро між Ізраїлем і Йорданією. Його поверхня і узбережжя знаходяться на рівні 422 м нижче рівня моря. Воно містить більше мінералів, ніж будь-яка інша природна водойма. У південній частині моря знаходяться гарячі джерела і калюжі жирного чорного бруду, що з давніх часів вважаються цілющими.

Червоне море омиває береги Єгипту, Саудівської Аравії, Ємену та Йорданії. За якістю і різноманітністю коралів, морської флори і фауни Червоне море немає рівних в Північній півкулі.

Пляжно-купальний відпочинок: Єгипет – Хургада, Шарм-Ель-Шейх, Дахаб, Нувейба; Дубаї (ОАЕ), курорти на берегах Мертвого і Червоного морів в Йорданії.

Ландшафтні ресурси.

Печери Джейта-Гротто, Ліван: комплекс з двох печер за 20 км від Бейрута. Тут є унікальні підземні водойми, дуже красиві ущелини.

Кольоровий каньйон на сході Синайського півострова. Специфічна кольорова палітра утворилася завдяки наявності кольорового піщанику, граніту, кобальту і міді.

Аравійська пустеля – одна з найбільших пустель планети, що тягнеться від Ємену до Перської затоки, і від Омана до Йорданії та Іраку. Вона займає більшу частину Аравійського півострова.

Ваді-Рум, Йорданія, – пустеля, відома також як Місячна долина, тут відбувалися зйомки фільмів «Трансформери» та «Червона планета».

Суспільні туристсько-рекреаційні ресурси.

Пізнавальний туризм. На території регіону збереглися руїни численних стародавніх міст:

Лептіс-Магна – це місто римського періоду, розташоване в Лівані. За запевненням археологів, перші мешканці оселилися на місці палестинського Єрихону приблизно в дев'ятому тисячолітті до нашої ери.

Бібл в Лівані – ще одне біблійне місто, перші будови якого були зведені ще в 5 тисячолітті до н. е.

Місто Луксор, давня столиця Єгипетської імперії.

Подієві туристсько-рекреаційні ресурси.

Починаючи з 1996 року, у Дубаї проводиться Торгівельний Фестиваль, в період якого місто перетворюється у величезний ярмарок. Зазвичай він проходить із середини січня до середини лютого. Протягом усього місяця його учасники пропонують покупцям грандіозні знижки на свої товари й послуги, які досягають 70 %. За всю історію свого існування Дубаї завоював ім'я «спортивної столиці Сходу». Широкі можливості для проведення міжнародних змагань і зустрічей залучають сюди видатних спортсменів із усього світу. Тут проводяться чемпіонати з гольфу, тенісні й шахові турніри, змагання з вітрильних видів спорту, стрільби, а також кінні змагання – найдорожчі у світі. Традиційними розвагами в Дубаї, як і в інших еміратах, є верблюжі й кінні перегони, поло, соколине полювання.

Безсумнівним лідером тут виступає **Єгипет**, який є найбільш відвідуваною туристами арабською державою, і разом з тим, одним із світових центрів туризму. Геотуристичне положення Єгипту досить вигідне: країна розташована у безпосередній близькості від одного з головних споживчих ринків світу - Європи. Має вихід до узбережжя Середземного і Червоного морів. Країна є центром давньої

цивілізації і містить на своїй території туристичні атракції світового рівня (піраміди Гізи, долина царів у Луксорі, гора Мойсея), музеї, де зібрані безцінні колекції.

При слові "Єгипет" першою, у крайньому разі, другою асоціацією буде "піраміда". Більшість пірамід розташована в околицях єгипетської столиці. У Гізі збереглися три великі **піраміди**: Хеопса - єдина вціліла споруда із переліку семи чудес давнього світу, Хефрена і Мікериона.

Традиційним центром для візиту є **Луксор** - місце поховання давніх єгипетських царів.

Єгипетський музей Каїру - окрема туристична атракція. 150 тис. експонатів, розміщених у 100 залах, серед яких всесвітньо відомі статуетка Нефертіті, саркофаг із литого золота з поховальною маскою Тутанхамона, безцінні папіруси, фрески, прикраси, мумії.

Гора Синай або гора Мойсея та монастир Святої Катерини - місця паломництва тисяч туристів. Сходження на гору відбувається вночі. Шлях до вершини, висота якої 2 285 м, неблизький, але не дуже важкий - монахи обладнали для прочан 3 750 сходинок. На шляху облаштовані місця для відпочинку, продаються напої, гарячий чай. За окрему плату бедуїни можуть підвезти на верблюді. На вершині слід дочекатися сходу Сонця. Вважається, що після цього людині відпускаються її гріхи.

САУДІВСЬКА АРАВІЯ

Королівство Саудівської Аравії займає більшу частину Аравійського півострова. На сході береги королівства омиваються Червоним морем, на заході - водами Перської затоки.

Основним видом міжнародного туризму в країні є релігійний. Паломництво до Саудівської Аравії засноване на традиціях ісламу. Згідно з релігійним навчанням в Мекці народився, а в Медині жив і похований пророк Мухаммед – засновник ісламу. Мекку і Медину щорічно відвідують понад 2 млн. вірян. Кожен мусульманин, якщо він здоровий і має достатньо коштів для далекої подорожі, зо-

бов'язаний хоча б один раз у житті здійснити паломництво в Мекку. Іншою свя-
тиною є мечеть в місті Медіна, де знаходиться могила пророка Мухаммеда. Ви-
користання цих об'єктів з екскурсійною метою неможливо, оскільки їх відвіду-
вання дозволено виключно мусульманам. Здебільшого паломництво в Мекку су-
міщають з паломництвом до Медини, а здійснити хадж повинен кожен мусуль-
манин хоча б раз у своєму житті. Кожен мусульманин хоча б раз за життя пови-
нен здійснити подорож до священних міст - Мекки і Медини. Немусульманам
в'їзд до Мекки заборонений.

Мекка розташована в гарячій, безплідній пустелі в оточенні гір. Своїм виник-
ненням та існуванням місто зобов'язане джерелу Земзем (Замзам), яке стало для
мусульман священним. Та головною святиною Мекки був і лишається нині чор-
ний камінь Кааби.

Головна святиня Медини - величезний комплекс мечеті **Мас-джид ан-Набі** (Ме-
четь пророка). Саме тут знаходяться могили пророка Мохаммеда, його доньки
Фатіми, Абу Бакра, першого халіфа і батька однієї з дружин пророка та інших
державних і релігійних діячів. Немусульманам дозволяється лише здалеку спо-
глядати святі місця Медини.

ОАЕ

Ще кілька десятиліть тому Об'єднані Арабські Емірати мало цікавили мандрів-
ників. Але після того як в країні виявили запаси нафти, влада зайнялася її розвит-
ком. Тепер це одна з найбільш «сучасних» держав, де можна побачити останні
досягнення науки та техніки. Так, незважаючи на чудові піщані пляжі, відмінний
сервіс у готелях та безліч розваг, туристи в першу чергу їдуть на Близький Схід,
щоб оглянути основні визначні пам'ятки ОАЕ.

Дубай

Найвідомішими штучними островами є Пальмові острови та архіпелаг Світові
острови, що знаходяться в Перській затоці, ОАЕ. Тут же знаходиться Найдорож-
чий готель у Дубаї – шикарний Бурдж аль Араб, всі 202 номери якого – двопове-
рхові люкси. Найбільший у світі аквапарк Аквавенче Дубай також знаходиться

на Пальм-Джумейра. Найвищий хмарочос світу – вежа Бурдж Халіфа знаходиться в Дубаї, ОАЕ. Це найвища будівля в світі (828 метрів), що має найбільшу кількість поверхів (163) та обладнана найвищий та найшвидшим ліфтом (18 м/с). Ібн Батута Мол – найбільший тематичний торговий центр в світі. Мол Еміратів другий найбільший ТЦ в ОАЕ. Тут знаходиться величезний гірськолижний курорт під дахом Скай Дубай. У Дубаї розташований один з найбільших у світі комплексів для шопінгу – Алея Дубая.

Перше, на що подивитися в Арабських Еміратах варто туристам — це унікальні висотки. Для їх проектування запрошуються кращі архітектори та інженери, тому хмарочоси дивують і захоплюють мандрівників своїм виглядом. У числі найбільш відомих:

Бурдж-аль-Араб в формі вітрила — розкішний готель Дубая та найбільш впізнавана будівля в ОАЕ.

Бурдж-Халіфа — 828-метровий хмарочос, найвища будівля в світі. Складається з двох оглядових майданчиків на 124 та 148 поверхах, звідки відкривається чудова панорама міста.

Заслужують на увагу й інші цікаві місця:

Фортеця Аль-Фахіді — старовинна споруда в Дубаї, що датується кінцем XVIII століття. Служила для захисту міста від нападів, а через деякий час її внутрішні приміщення стали використовувати в якості камер державної в'язниці.

Фонтан Дубая — справжня визначна пам'ятка країни, один з найбільших фонтанів у світі.

Абу-Дабі

Хмарочоси Абу-Дабі вражають не менше дубайських. У місті розташовані:

Падаюча вежа Абу-Дабі, внесена до Книги рекордів Гіннеса, як хмарочос з найбільшим кутом нахилу. Це перша висотка на Близькому Сході, в чий конструкції використовувалася технологія діагональної сітки.

Гора Джебель-Хафіт (1249 м) – одна з найвищих точок ОАЕ, тут проходять щорічні змагання серед велосипедистів.

Оман - надзвичайно мальовнича країна з різноманітними природними багатствами - древніми горами, сліпучими водоспадами, вражаючими пустелями і дюнами, зеленими оазисами і піщаними пляжами.

Маскат - виключно своєрідне місто з традиційними мечетями, сусідніми з сучасним діловими кварталами, виконаними зі східним колоритом.

Неповторним східним колоритом славиться **ринок Матрах** (Сук Матрах аль-Кадим), а також безліч невеликих ринків і приватних магазинчиків, розкиданих по всьому місту (особливо багато їх в торговому кварталі Руї).

КУВЕЙТ

Кувейт - один з найдавніших районів, населених людьми. Археологи виявили на території країни цілий ряд ділянок проживання людей, які датуються V тисячоліттям до нашої ери. Тут стояли міста шумерів, вавилонян, персів і греків, тут пролягали давні торговельні шляхи і розвивалися самобутні культури.

Ель-Кувейт - єдине велике місто країни. Древній форт, колись служив притулком купців і бедуїнів, за якісь півстоліття перетворився на процвітаючий торговий, культурний і розважальний центр регіону. Сам місто являє собою колоритну суміш старих ісламських традицій і ультрасучасної архітектури

Дар Аль-Атар Аль-Ісламія (Музей Ісламського мистецтва).

ЙОРДАНІЯ

Йорданське Хашимітське Королівство - арабська держава в Південно-Західній Азії. На півдні невелика ділянка узбережжя омивається водами Акабської затоки Червоного моря.

Йорданія має унікальне геотуристичне положення. За оцінками фахівців на її території налічується до 20 тис. пам'яток історії та культури попередніх епох. Тут Мойсей побачив Землю Обітовану, був хрещений Ісус Христос, жили пророки і відбувалися події, знакові для багатьох конфесій, прокочувалися хвилі багатьох народів, які залишили слід у культурі сучасної Йорданії.

Наприкінці XIX ст. у горах Південної Йорданії археологи відкрили місто **Петра**

- фортецю, столицю чи некрополь (єдиної думки так і немає) давнього царства набатеїв II ст. до н. е. - I ст. н. е. Нинішня Петра - туристична "перлина" Йорданії. Туристи приїжджають сюди, щоб побачити близько 800 неповторних об'єктів: монументальні храми, палаци, театри, некрополі, торгові ряди, бані, громадські будівлі, які висічені в скелях незвичного рожевого кольору.

Печерне місто Петра на території сучасної Йорданії у давнину стояло на перехресті важливих торговельних шляхів, що приносило йому незліченні багатства. Але з часом римляни освоїли водний шлях, сильно послабивши сухопутну торгівлю, і жителі покинули місто. Сьогодні тут можна бачити відмінно збережені стародавні споруди. Місто розташоване на висоті більше 900 м над рівнем моря і 660 метрів над навколишньою місцевістю.

Ще одна "перлина" Йорданії - **Мадаба**, яку називають містом мозаїк. Мадаба належить до давніх центрів християнства на Близькому Сході. Починаючи з VI ст. у місті зводяться християнські культові споруди, які прикрашаються мозаїками.

IV. Закріплення знань (5–6 хвилин)

Гра: «Парочки» на <https://learningapps.org/>. З метою закріплення знань проводжу невелике опитування: яку країну ви порекомендуєте туристам і чому? Робота в групах.

VI. Підсумки заняття (3–5 хвилин)

Аналіз виконаних завдань на занятті, оцінка роботи студентів. Побажання відвідати країни. Прогноз наступного заняття. В наступній темі ми розглянемо Південноазіатський туристичний регіон.

VII. Домашнє завдання (1–2 хвилини)

- Підготуватись до семінарського заняття по темі «Характеристика Близько-східного туристичного регіону».
- На платформі Moodle виконати домашнє завдання до теми 8.
- Опрацювати самостійну роботу до теми 8 на платформі Moodle.

